

**GENEL KURUL
KARAR**

AKDENİZ İNŞAAT VE EĞİTİM HİZMETLERİ A.Ş. BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2015/2909
Karar Tarihi : 19/7/2018

Başkan : Zühtü ARSLAN
Başkanvekili : Engin YILDIRIM
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Osman Alifeyyaz PAKSÜT
Recep KÖMÜRCÜ
Hicabi DURSUN
Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ
Hasan Tahsin GÖKCAN
Kadir ÖZKAYA
Rıdvan GÜLEÇ
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Raportör : Gülbin AYNUR
Başvurucu : Akdeniz İnşaat ve Eğitim Hizmetleri A.Ş.
Temsilcisi : Ali İBRAHİMAĞAOĞLU
Vekili : Av. Murat BALCI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, idari yargıda görülen uyuşmazlıkta müdahilin davaya etkili katılımının sağlanmaması ve asıl taraf olmaksızın müdahilin kanun yollarına başvuramayacağı gerekçesiyle temyiz talebinin incelenmeksizin reddedilmesi nedenleriyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/2/2015 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

7. Birinci Bölümün 5/4/2018 tarihinde yaptığı toplantıda, ferî müdahilin asıl taraftan bağımsız olarak tek başına kanun yollarına başvuru hakkı bulunmadığıyla ilgili idari yargı uygulamasının mahkemeye erişim hakkına etkileri yönünden ilkelerin ilk defa oluşturulacak olması sebebiyle başvurunun Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, inşaat işi ile iştigal eden bir anonim şirkettir.

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

10. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, İstanbul ili Bakırköy ilçesi Kartaltepe Mahallesi hudutlarında bulunan ve içinde mülkiyeti özel şahıslara ait bir kısım taşınmazın da yer aldığı alanı *özel proje alanı* olarak ilan etmiş; buna uygun şekilde söz konusu yerleşim yerine ilişkin nazım ve uygulama imar planlarında da tadilat yapmıştır. Tadilata konu imar planları 26/12/2012 tarihinde onaylanarak kesinleşmiştir.

11. Başvurucu Şirket, özel proje alanı olarak ilan edilen ve imar planı tadilatına da konu olan bu saha içinde yer alan bazı taşınmazların malikleri ile arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi imzalamış ve müteahhitliğini üstlendiği konut projesinin inşasına başlamıştır.

12. Bakırköy Belediye Başkanlığı (Belediye) imar planı tadilatının iptali istemiyle 30/4/2013 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığına karşı dava açmıştır.

13. İstanbul 8. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada Mahkeme 6/12/2013 tarihinde verdiği ara kararıyla dava konusu işlemlerin yürütmesini durdurmuştur. Kararın gerekçesinde; dava konusu plan tadilatında konut fonksiyonu belirlenirken donatı alanlarında Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik (Yönetmelik) hükmüne aykırı biçimde azalma öngörüldüğü, parseller üzerinde sağlanan yapılaşmaya bağlı projeksiyon nüfus itibarıyla bölge ulaşımı açısından bir değerlendirme ve kolaylık getirilmediği, tarihi yarımada silüetinin bozulmaması için yerel yönetimce belirlenen yükseklik koşulunun dikkate alınmadığı tespitlerine yer verilmiştir. Dava konusu plan tadilatının barındırdığı aykırılıkların fonksiyonlardan ayrıştırılması hâlinde kendi bütünlüğünün de bozulacağı ifade edilen kararda, planlama ve şehircilik ilkelerine aykırılığı saptanan dava konusu planlara göre yapılaşmaya geçilmesi durumunda telafisi güç ve imkânsız zararların doğacağına anlaşıldığı gerekçesiyle yürütmenin durdurulması isteminin kabul edildiği belirtilmiştir.

14. Davalı idare 3/1/2014 tarihinde yürütmenin durdurulması kararına karşı İstanbul Bölge İdare Mahkemesine (Bölge İdare Mahkemesi) itiraz etmiştir.

15. Bu süreçte 6/12/2013 tarihli yürütmenin durdurulması kararı gereğince 27/12/2013 tarihinde başvuru Şirketin konut projesi inşaatı mühürlenerek inşaatın faaliyeti durdurulmuştur.

16. İnşaat faaliyetinin durdurulmasıyla davadan haberdar olduğunu belirten başvuru Şirket 3/1/2014 tarihinde Mahkemeye verdiği dilekçe ile davalı idare yanında davaya müdahil olma talebinde bulunmuştur. Başvuru Şirket; müdahale talep dilekçesinde taşınmazın imar durumunun projenin inşası bakımından en temel unsur olduğunu, dolayısıyla imar planı değişikliğine ilişkin söz konusu davanın hak ve menfaatlerini doğrudan etkilediğini belirtmiştir.

17. Başvuru Şirket 7/1/2014 tarihinde Mahkemeye iki ayrı dilekçe daha sunmuştur. Bu dilekçelerden biri 6/12/2013 tarihli yürütmenin durdurulması kararına karşı itiraz istemini de içerecek şekilde ve Mahkeme aracılığıyla Bölge İdare Mahkemesine gönderilmek üzere, bir diğeri ise doğrudan Mahkemeye hitaben yazılmış; dilekçelerde başvuru Şirketin dava konusu parselleri kapsayan alanda inşasına başlanan konut projesinin müteahhidi olduğu hatırlatılarak müdahale istemi yinelenmiştir. Bölge İdare Mahkemesine hitaben yazılan dilekçede başvuru Şirket ayrıca, uyuşmazlık konusu imar planı tadilatının hukuka uygun olduğunu belirterek davanın reddini talep etmiştir. Başvuru Şirket dilekçesinde; uyuşmazlığın çözümü teknik bilgiyi gerektirdiğinden keşif ve bilirkişi incelemesi yapılması gerektiği, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen planlarda hukuka ve kamu yararına aykırı bir yön bulunmadığı, normlar hiyerarşisine bağlı planların kabul edildiği, sağlıklı kentsel dönüşümün hedeflendiği, kanunda verilen yetkinin dışında Büyükşehir Belediye Meclisi tarafından ayrı bir plan notu belirlenmesinin hukuki dayanağının bulunmadığı, bu sebeple söz konusu plan notlarının geçerli olmadığı, ilgili mevzuatta bina yükseklik kısıtlamasına yer verilmediği gibi argümanlar ileri sürmüştür.

18. Bölge İdare Mahkemesi 14/1/2014 tarihli kararıyla davalı idarenin yürütmenin durdurulması kararına karşı yaptığı itirazı reddetmiş ve 16/1/2014 tarihinde dosyayı Mahkemeye iade etmiştir.

19. Mahkeme 21/1/2014 tarihli ara kararıyla başvuru Şirketin müdahale dilekçelerini taraflara tebliğ etmiş ve müdahillik istemi konusundaki cevaplarını sunabilmeleri için on gün süre vermiştir. Davacı taraf 10/2/2014 tarihli dilekçesi ile müdahale talebinin reddedilmesi gerektiğini; davalı taraf ise 13/2/2014 tarihli dilekçesi ile müdahale talebinin kabul edilmesinde kendileri yönünden bir mahzurun bulunmadığını, bu husustaki takdirin Mahkemeye ait olduğunu belirtmiştir.

20. Mahkeme 14/2/2014 tarihli kararıyla öncelikle başvuru Şirketin müdahale isteminin kabul edildiğini belirttikten sonra dava konusu işlemlerin iptaline hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde şu tespitler yer almaktadır:

i. Uyuşmazlık konusu imar planı tadilatında özel proje alanı olarak ilan edilen sahada kalan parsellerin kısmen konut, kısmen ticaret, kısmen dinî tesis alanı, kısmen rekreasyon alanı, kısmen yeşil alan ve kısmen de yol alanında bırakıldığı tespit edilmiştir. İlgili plan paftalarının incelenmesinden söz konusu parsellerin çevre düzeni planında birinci derece merkez lejantında kaldığı ve dava konusu plan tadilatı ile konut alanı fonksiyonu verilen parsellere 70 metre, ticaret alanı fonksiyonu verilen parsellere 30,5 metre, rekreasyon alanı fonksiyonu verilen parsellere 6,5 metre azami yüksekliklerde, dinî tesis alanı fonksiyonu verilen parsellere serbest irtifada yapılaşma koşullarının sağlandığının anlaşıldığı belirtilmiştir.

ii. Kararda, plan tadilatı kapsamındaki bazı fonksiyon ve yapılaşma koşullarında planlama ilkelerine aykırılık bulunmadığı tespit edilmekle

birlikte plan teklif ve askı süresi aşamalarında gerek davacı Belediye gerekse dava dışı İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı (Büyükşehir Belediyesi) tarafından yapılan donatı alanlarının azaltıldığı, yapı yoğunluğunun artırıldığı ve ulaşımın engellendiği, tarihî yarımada silüetinin etkilendiği yolundaki itirazların davalı idarece değerlendirilmediğine dikkat çekilmiş ve ardından dosya kapsamına göre bu hususta tespit edilen hukuka aykırılıklara yer verilmiştir.

iii. Bu bağlamda tadilata tabi kılınan planlarda öngörülen konut fonksiyonu ile bölgede nüfus yoğunluğu ve dolayısıyla sürekli biçimde araç ve kişi hareketliliği getirilirken tadilat ile donatı alanlarında Yönetmelik'in açık ve tartışma götürmez hükmüne aykırı biçimde ciddi oranda azalma öngörüldüğü ve doğal olarak bu nispette de parseller üzerinde sağlanan yapılaşmaya bağlı projeksiyon nüfus itibarıyla bölgesel ulaşım açısından bir değerlendirme ve kolaylık getirilmediği belirtilmiştir. Bu açık eksiklik Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Planlama Müdürlüğü'nün 15/3/2013 tarihli yazısı ile ortaya konulmasına rağmen bu hususa dair davalı idarece planlama hazırlık safhasında herhangi bir inceleme ve telafi yaklaşımına tadilat bünyesinde yer verilmediği ifade edilmiştir.

iv. Tarihî yarımada silüetinin bozulmaması için emsali kötü bir örneğin hâlen İstanbul ili için tecrübe edildiği ve bunun Mahkeme kararı ile de ortaya konulduğu hâlde Büyükşehir Belediye Meclisince anılan yarımadanın korunması adına ve kamusal yarar gereği belirlendiği ve geçerliliğini koruduğu anlaşılan yükseklik koşulunun (sınırlamasının) davalı tarafça hukuken itibar edilebilir bir neden gösterilmeksizin dikkate alınmadığı belirtilmiştir. Mahkeme, yükseklik sınırlamasına ilişkin aykırılığa plan tadilatı kapsamında bir çözüm getiremeyen davalı idarenin proje aşamasında bu hususun dikkate alınabileceği yönündeki yaklaşımının ise yapılaşma koşullarının plan yapım aşamasında belirlenmesi yönündeki en temel planlama ilkesi ile bağdaşmadığını vurgulamıştır.

v. Şehircilik ilkesine açık aykırılık teşkil ettiği görülen bu irtifadaki yapılaşma hakkı veren dava konusu plan tadilatının, barındırdığı kamu yararının açıkça aleyhine ve ilgili mevzuatın temel ve bariz hükümlerine aleni aykırılıklarının planlama ilkesine ve şehircilik esaslarına aykırı bulunmayan diğer fonksiyonlardan ayrıştırılmasının ise imkânsız olduğunun ve bunun planların kendi bütünlüğünü de bozacağına anlaşıldığı ifade edilmiş; bu itibarla uyumsuzluk konusu imar planı tadilatının şehircilik ilkelerine, planlama esaslarına ve kamu yararına aykırı olduğu sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir.

vi. Mahkeme söz konusu kararında; yükseklik kısıtlamasının ihlali ve yeşil alan donatı alanında azaltılmaya gidilmesi, eş değer bir alanın planlama sahasında ayrılmaması ve bu aykırılığın sınırlı parsellere yönelik bir plan tadilatı ile doğumu nedeniyle başka parsellere atfedilecek park/dinlenme alanı lejantı ile donatı kaybının karşılanmasının fiilî ve hukuki imkânsızlığı, aksine donatı alanındaki azaltıma bağlı elde edilen parsellere ilave yapılaşma hakkı verilmesi ve yapılaşma yoğunluğuna bağlı nüfus ve trafik hareketliliğine çözüm getirilmemesi şeklindeki aykırılıkların Büyükşehir Belediyesinin 15/3/2013 tarihli yazısından, dava konusu planlara ait plan raporu ve

lejantlarından rahatlıkla anlaşılabilirliğini özellikle vurgulamıştır. Bu itibarla Mahkeme, söz konusu açık aykırılıkların bir kez de bilirkişi eliyle tespiti ve müşahedesi için ayrıca bir keşif icrasına gerek görmediği açıklamasına da gerekçeli kararında ayrıca yer vermiştir.

21. Karar taraflara ve başvuru Şirkete tebliğ edilmiştir. Yargılama sonucunda aleyhine hüküm kurulan ve başvuru Şirketin davaya yanında müdahil olduğu davalı idare, kararı temyiz etmediği gibi lehine hüküm kurulan davacı Belediye de herhangi bir yönüyle bozulması talebiyle karara karşı temyiz yoluna gitmemiştir. Buna karşılık başvuru Şirket kararı temyiz etmiştir.

22. Danıştay Altıncı Dairesi 20/11/2014 tarihli kararıyla başvuru Şirketin temyiz istemini incelenmeksizin reddetmiştir. Kararın gerekçesinde müdahilin, yanında davaya katıldığı tarafın işlem ve açıklamalarına aykırı usul işlemlerini yapamayacağı ifade edilmiştir. Davalı idare tarafından kararın temyiz edilmemiş olması karşısında başvuru Şirketin davalı idarenin bu iradesine aykırı olarak müdahil sıfatıyla tek başına temyiz yoluna müracaat edemeyeceği belirtilmiştir.

23. Başvuru Şirket, temyiz isteminin incelenmeksizin reddine dair karara karşı karar düzeltme yoluna gitmiştir. Başvuru Şirket 29/1/2015 tarihli dilekçesinde 20/11/2014 tarihli kararın düzeltilmesini ve temyize konu ilk derece mahkemesi kararının bozulmasını talep etmiştir.

24. Başvuru Şirket, Danıştaydaki karar düzeltme incelemesi devam ederken 17/2/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

25. Dava konusu imar planı tadilatı kapsamında kalan ve üzerinde konut projesi inşa edilecek taşınmazlardan birinin hisseli maliklerinden olan başka bir şirket, 29/9/2015 tarihinde Danıştay Altıncı Dairesine sunduğu dilekçe ile davaya davalı idare yanında müdahil olmak istediğini belirtmiş ve 20/11/2014 tarihli kararın düzeltilerek temyize konu ilk derece mahkemesi kararının bozulmasını talep etmiştir. Anılan şirket söz konusu dilekçesinde; davalı idarenin uyumsuzluğu takipsiz bırakma yönünde bir yaklaşım sergilediğini, nitekim verilen karar aleyhine olmasına rağmen kararı temyiz etme yoluna dahi gitmediğini ancak kararın sonuçlarının taşınmaz maliki olması hasebiyle şirketi doğrudan etkilediğini ve mağdur ettiğini ifade etmiş; bu sebeple karar düzeltme isteminin kabul edilmesi ve kararın bozulması gerektiğini belirtmiştir.

26. Danıştay Altıncı Dairesi 8/12/2015 tarihli ara kararıyla bu şirketin davanın sonucuyla yakından ilgili olması nedeniyle davalı idare yanında davaya katılma istemini kabul etmiştir.

27. Danıştay Altıncı Dairesi 4/2/2016 tarihli kararıyla davaya davalı idare yanında müdahil olan başvuru ve diğer şirketin karar düzeltme istemlerini kabul etmiş, temyize konu ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur. Bozma kararının gerekçesinde, taraflardan birinin temyiz ya da kararın düzeltilmesi safhasında sunduğu dilekçenin bir gerekçe olmaksızın reddedilmiş ya da incelenmemiş olmasının mahkemeye erişim hakkına aykırı olacağı vurgulanmıştır. Buradan hareketle davanın konusunun müdahilin sahip olduğu hak ya da şey olduğu hâllerle sınırlı olarak müdahilin tek başına kanun yoluna başvurması hâlinde müdahilin talebinin yanında katıldığı tarafın iddia ve savunmalarına aykırı olmaması durumunda incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Somut uyumsuzlukta müdahil (başvuru Şirket) tarafından

yapılan temyiz başvurusunun da bu kapsamda olduğu görüldüğünden davalının temyiz isteminde bulunmaksızın davalı yanında davaya katılan müdahilin yaptığı başvurunun incelenerek istem hakkında bir karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Kararda ayrıca, başvuru Şirket tarafından yapılan davalı yanında davaya müdahale isteminin ilk derece mahkemesince davanın esası hakkında verilen karar ile birlikte karara bağlandığına da dikkat çekilmiştir. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda davanın ihbarının mahkeme tarafından resen yapılacağına dair hükme de atıfta bulunularak daha sonra katılma talebinde bulunan şirket yönünden davanın ihbarı için geçerli koşullar oluşmasına rağmen idare mahkemesince ihbar müessesesinin işletilmemiş olması bir eksiklik olarak saptanmıştır. İdare Mahkemesince müdahale isteminde bulunanın iddiaları ve somut olguları tartışılmadan ve dava ihbar edilmeden işin esası hakkında karar verilmesinde isabet görülmediği ifade edilmiştir. Müdahillerin iddia ve somut değerlendirmeleri gözönünde bulundurulmak ve değerlendirilmek suretiyle uyuşmazlık konusu planların kendi içindeki tutarlılığı, taşınmazların bulunduğu bölgenin yapılaşma durumu gibi hususlar da dikkate alınarak -gerekirse keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmak suretiyle- bir karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

28. Bozma kararı üzerine dava dosyasını yeniden esasa kaydeden Mahkeme 28/4/2016 tarihli kararıyla bozma kararına uymadığını ve 14/2/2014 tarihli kararında ısrar ettiğini belirterek dava konusu işlemlerin iptaline hükmetmiştir. Mahkeme, bozma kararına uymamasının gerekçesi olarak davanın asıl tarafının talebi olmadan müdahilin talebi üzerine karar düzeltme yoluna başvurulmasının mümkün olmamasını göstermiştir. İsrar kararında idari yargıda görülen uyuşmazlıklarda davalının her zaman idare olduğuna dikkat çeken Mahkeme, idarenin mahkemece verilmiş bir karara karşı kanun yollarına başvurmama iradesini ortaya koyması hâlinde müdahilin temyiz ya da karar düzeltme isteminin kabul edilmesinin özel hukuk kişilerinin iradesinin davalı idarenin iradesinin yerine geçmesi sonucunu doğuracağını, bunun ise hem idari yargı tekniği hem de ferî müdahil ile ilgili hükümlerle bağdaşmayacağını vurgulamıştır.

29. Başvurucu Şirket ve diğer müdahil şirket, Mahkemenin 28/4/2016 tarihli ısrar kararını temyiz etmiştir. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK) 27/2/2017 tarihli kararıyla müdahillerin temyiz istemlerini incelenmeksizin reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; davanın taraflarından olmayan, dava sonucunda hakkında hüküm kurulmayan ve ancak yanında katıldığı tarafa yardımcı olabilen müdahilin, yanında davaya katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması durumunda tek başına kanun yollarına başvurmasına hukuken olanak bulunmadığı belirtilmiştir. Somut davada müdahillerin yanında davaya katıldığı tarafın temyiz isteminde bulunmamış olması nedeniyle talebin incelenmesine hukuken olanak bulunmadığı ifade edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

30. 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; ... üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, ... hallerinde ...Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır. Ancak, davanın ihbarı Danıştay, mahkeme veya hakim tarafından re'sen yapılır."

31. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Yargılamaya Hâkim Olan İlkeler" ana başlıklı İkinci Bölüm'ünde yer alan 27. maddesinde "Hukuki dinlenilme hakkı" düzenlenmiştir. Anılan madde şöyledir:

"(1) Davanın tarafları, müdahiller ve yargılamanın diğer ilgilileri, kendi hakları ile bağlantılı olarak hukuki dinlenilme hakkına sahiptirler.

(2) Bu hak;

a) Yargılama ile ilgili olarak bilgi sahibi olunmasını,

b) Açıklama ve ispat hakkını,

c) Mahkemenin, açıklamaları dikkate alarak değerlendirmesini ve kararların somut ve açık olarak gerekçelendirilmesini, içerir."

32. 6100 sayılı Kanun'un "*İhbar ve şartları*" kenar başlıklı 61. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Taraflardan biri davayı kaybettiği takdirde, üçüncü kişiye veya üçüncü kişinin kendisine rücu edeceğini düşünüyorsa, tahkikat sonuçlanıncaya kadar davayı üçüncü kişiye ihbar edebilir."

33. 6100 sayılı Kanun'un "*İhbarda bulunulan kişinin durumu*" kenar başlıklı 63. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Dava kendisine ihbar edilen kişi, davayı kazanmasında hukuki yararı olan taraf yanında davaya katılabilir."

34. 6100 sayılı Kanun'un "*Fer'i müdahale*" kenar başlıklı 66. maddesi şöyledir:

"(1) Üçüncü kişi, davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan taraf yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla, tahkikat sona erinceye kadar, fer'i müdahil olarak davada yer alabilir."

35. 6100 sayılı Kanun'un "*Fer'i müdahilin durumu*" kenar başlıklı 68. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Müdahale talebinin kabulü hâlinde müdahil, davayı ancak bulunduğu noktadan itibaren takip edebilir. Müdahil, yanında katıldığı tarafın yararına olan iddia veya savunma vasıtalarını ileri sürebilir; onun işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemlerini yapabilir."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

36. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından ... görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

37. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının açık bir biçimde mahkeme veya yargı merciine erişim hakkından söz etmese de maddede kullanılan terimler bir bütün olarak bağlamıyla birlikte dikkate alındığında mahkemeye erişim hakkını da garanti altına aldığı sonucuna ulaşıldığını

belirtmiştir (*Golder/Birleşik Krallık* [GK], B. No: 4451/70, 21/2/1975, §§ 28-36). AİHM'e göre mahkemeye erişim hakkı, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında mündemictir. Bu çıkarsama, Sözleşmeci devletlere yeni yükümlülük yükleyen genişletici bir yorum olmayıp 6. maddenin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin lafzının Sözleşme'nin amaç ve hedefleri ile hukukun genel prensiplerinin gözetilerek birlikte okunmasına dayanmaktadır. Sonuç olarak Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası, herkesin medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili iddialarını mahkeme önüne getirme hakkına sahip olmasını kapsamaktadır (*Golder/Birleşik Krallık*, § 36).

38. AİHM; adil yargılanmanın bir unsurunu teşkil eden mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını, doğası gereği devletin düzenleme yapmasını gerektiren bu hakkın belli ölçüde sınırlanabileceğini kabul etmektedir. Ancak AİHM, bu sınırlamaların kişinin mahkemeye erişimini hakkın özünü zedeleyecek şekilde ve genişlikte hakkı kısıtlamaması ve zayıflatmaması gerektiğini ifade etmektedir. AİHM'e göre, meşru bir amaç taşımayan ya da uygulanan araç ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurmayan sınırlamalar Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasıyla uyumlu olmaz (*Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz/Türkiye*, B. No: 611/12, 17/11/2015, § 59; *Eşim/Türkiye*, B. No: 59601/09, 17/9/2013, § 19; *Edificaciones March Gallego S.A./İspanya*, B. No: 28028/95, 19/2/1998, § 34).

39. AİHM'e göre iç hukuktaki başvuru yollarına erişimi engelleyen bir kanunun bulunmaması 6. maddenin (1) numaralı fıkrasındaki gerekliliklerin yerine getirilmesi bakımından her zaman için yeterli olmayabilir. Hukuk devleti ilkesinin demokratik toplumdaki işlevi gözönünde bulundurulduğunda kanun koyucu tarafından temin edilen erişimin derecesinin aynı zamanda bireylerin *mahkeme hakkının* güvenceye bağlanması bakımından yeterli olması gerektiği anlaşılmaktadır. Erişim hakkının etkili olabilmesi için bireyin hakkına müdahale teşkil eden eylem ve işleme karşı argümanlarını dile getirebileceği açık ve pratik fırsatlara sahip olması gerekir (*Bellet/Fransa*, B. No: 23805/94, 4/12/1995, § 36).

40. AİHM mahkemeye erişim hakkının sadece ilk derece mahkemesinde dava açma hakkını değil eğer iç hukukta itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise üst mahkemelere başvurma hakkını da içerdiğini belirtmektedir (*Bayar ve Gürbüz/Türkiye*, B. No: 37569/06, 27/11/2012, § 42).

41. AİHM'in idari yargıda ihbar müessesesini incelediği *Menemen Minibüsçüler Odası-Türkiye* (B. No: 44088/04, 9/12/2008, §§ 4-14) kararına konu olayda Valilik tarafından belli kategorideki araçlara sigorta yaptırmak kaydıyla geçici güzergâh yetki belgesi verilmesini öngören bir düzenleyici işlem çıkarılmıştır. Bu düzenleyici işlem, Menemen-İzmir hattında faaliyet gösteren Menemen Minibüsçüler Odasını doğrudan ilgilendirmektedir. Menemen Yolcu Otobüsleri Motorlu Taşıtlar Kooperatifi tarafından söz konusu düzenleyici işleme karşı Valilik aleyhine açılan dava üzerine idare mahkemesi düzenleyici işlemi iptal etmiştir. Valilik, kararı temyiz etmiştir. Menemen Minibüsçüler Odası temyiz safhasında müdahale dilekçesi vermiştir. Danıştay 16/3/2004 tarihinde başvuruçunun müdahale talebini kabul ettikten kısa bir süre sonra ilk derece mahkemesi kararını onamıştır. Valilik 7/5/2004 tarihinde başvuruçunun araçlarına izin veren yeni bir düzenleyici işlem çıkarmış ise de bu işlem de 11/1/2005 tarihinde idare mahkemesince iptal edilmiştir. 23/5/2005 tarihinde başvuruçuya taşımacılık faaliyetine son vermesi hususu tebliğ edilmiştir.

42. AİHM, 2577 sayılı Kanun'un davanın ihbarı usulüyle ilgili olarak Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na atıfta bulunan 31. maddesinin özellikle davanın dava konusu uyuşmazlık nedeniyle menfaati etkilenen üçüncü kişilere bildirilmesinin mahkeme tarafından *resen* yapılmasını öngördüğüne işaret etmiştir (*Menemen Minibüsçüler Odası/Türkiye*, § 25). AİHM, anılan maddenin açık lafzına rağmen mahkemenin başvurucau ihtilaf konusu uyuşmazlıktan haberdar etmediğini vurgulamıştır. AİHM'e göre sonuç olarak başvurucau -ilk davada- ilk derece safhasında yargılamaya katılamaması nedeniyle dinlenilme imkânından mahrum kalmıştır. Temyiz nedenlerinin sınırlı sayı kuralına tabi olması nedeniyle başvurucau, esasa ilişkin itirazlarını Danıştayda da ileri sürmemiştir. İkinci davaya ilişkin ise 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesine uyulmaması nedeniyle başvurucau, uyuşmazlıkla tamamen irtibatsız kalmış; asıl taraf olarak Valiliğin kararı temyiz etmemesi sebebiyle başvurucau, Danıştayda -sınırlı da olsa- iddialarını öne sürme imkânı bulamamıştır (*Menemen Minibüsçüler Odası/Türkiye*, § 26).

43. Bu çerçevede başvuruyu değerlendiren AİHM, ulusal mahkemelerin 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesindeki gereklilikleri yerine getirmede başarı sağlayamamalarının başvurucau hak ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyen uyuşmazlıkla ilgili olarak dinlenilmekten alıkoymuş ve başvurucaunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (*Menemen Minibüsçüler Odası/Türkiye*, §§ 27, 28).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

44. Mahkemenin 19/7/2018 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucaunun İddiaları

45. Başvurucau Şirket, Mahkemenin esasa dair kararıyla birlikte müdahillik talebini kabul etmiş olması sebebiyle ilk derecedeki yargılama sürecinde savunma yapma olanağı bulamadığını ifade etmektedir. Bireysel başvuruya dayanak davada verilen karardan kendi hak ve menfaatlerinin doğrudan etkilenmesi nedeniyle karar temyiz etmek ve böylece ilk derece mahkemesinde dile getiremediği iddia ve savunmalarını ayrıntılı bir şekilde sunmak istediğini belirten başvurucau Şirket, müdahilin tek başına temyiz hakkı bulunmadığı gerekçesine dayanılarak talebinin reddedilmesi nedeniyle bu imkândan da yoksun bırakıldığından şikâyet etmektedir. Adil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerin sadece davanın taraflarına sağlanmadığını, taraflar yanında davaya katılanların da bu güvencelere sahip olduğunu hatırlatan başvurucau Şirket; müdahilin tek başına temyiz hakkı bulunmadığı yönündeki yaklaşım ve uygulamanın mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmektedir.

B. Değerlendirme

46. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

47. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu

belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine *adil yargılanma* ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

48. Mahkemeye erişim hakkı bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

49. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (*Mohammed Aynosah*, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

50. Adil yargılanma hakkı bir mahkeme kararına karşı üst yargı yollarına başvurabilmeyi güvence altına almamakla birlikte gerek suç isnadına bağlı yargılamalarda gerekse medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise bu kanun yolları yönünden de adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin sağlanması gerekir (*Hasan İsten*, B. No: 2015/1950, 22/2/2018, § 37). Bu bağlamda mahkemeye erişim hakkı, ilk derece mahkemesine dava açma hakkının yanı sıra kişilere itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise anılan yollara başvurma hakkını da içerir (*Ali Athi*, B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 49).

51. Bireylere menfaatlerini etkileyen işlemlere karşı dava açabilmelerinin yanı sıra üçüncü şahıslarca açılmış ve doğrudan taraf olmadıkları ancak sonucu itibarıyla menfaatlerini etkileyen bir davada iddia ve savunmalarını dile getirebilmeleri amacıyla davaya katılma olanağının sağlanması da mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmesi gereken güvencelerden biridir. Bu itibarla bir davanın sonucundan menfaati etkilenecek olan kişilerin bu yargılama hakkında bilgi sahibi olabilmelerine, uyuşmazlığın çözümü için gerekli ve sonuca etkili olduğunu düşündükleri hususlarda açıklamada bulunabilmelerine, iddialarını ispata yönelik delil sunabilmelerine imkân sağlanması gerekir. Bu husus aynı zamanda yargı mercilerinin tüm verileri dikkate alıp değerlendirme yaptıktan sonra gerekçeli karar vermesini sağlayacağından silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesi ile de ilgilidir. Nitekim 6100 sayılı Kanun'un 27. maddesinde, mahkemeye erişim hakkının güvenceleriyle örtüşür nitelikte bir düzenleme getirilerek davanın taraflarının yanı sıra müdahiller ve yargılamanın diğer ilgililerinin de kendi hakları ile bağlantılı olarak hukuki dinlenilme hakkına sahip oldukları belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkeme davanın taraflarına, müdahillere, yargılamanın diğer ilgililerine savunma hakkını kullanma imkânı vermeden davanın esasıyla ilgili değerlendirme yapamayacaktır (*Yusuf Bilin*, B. No: 2014/14498, 26/12/2017, § 44; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Mehmet Ali Bedir ve Tevfik Günay*, B. No: 2013/4073, 21/1/2016, § 35).

52. Hukuk sisteminde bireye doğrudan taraf olmadığı ancak hak ve menfaatlerini etkileyen bir davada iddia ve savunmalarını öne sürebilmesine imkân sağlayacak nitelikte bir mekanizmanın bulunması ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işlemesi adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Nitekim Türk hukuk sisteminde de bu amaçla ferî müdahillik sistemi getirilmiş, üçüncü kişinin davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan taraf yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla tahkikat sona erinceye kadar ferî müdahil olarak davada yer alabileceği kurala bağlanmıştır. İdarenin işlem ve eylemlerinin hukuka uygunluk denetiminin yapıldığı idari yargıda görülmekte olan davalar yönünden de uyumsuzluk konusu üzerinde hak iddia eden ya da davanın taraflarından birinin davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan üçüncü kişilerin davaya sadece şeklen değil etkili bir şekilde katılımının sağlanması, adil yargılanma hakkının güvencelerinin sağlanabilmesi için önemli bir müessesedir (*Yusuf Bilin*, § 59).

53. Bununla birlikte adil yargılanma hakkının davanın doğrudan tarafı olmayan ferî müdahile asıl tarafa sağlanan tüm imkân ve hakların mutlak ve koşulsuz olarak tanınmasını zorunlu kılacak nitelikte bir güvenceyi bünyesinde barındırdığı söylenemez. Bu bağlamda adil yargılanma hakkının ferî müdahilin yanında davaya katıldığı tarafın iradesiyle uyuşmayan usul işlemlerini yapabildiğini garanti altına almadığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla asilin yargılamayı devam ettirmeme yönündeki iradesine rağmen ferî müdahilin davayı sürdürebilmesine imkân tanınması biçiminde adil yargılanma hakkından doğan anayasal bir zorunluluğun bulunmadığı vurgulanmalıdır.

54. Bireysel başvuruya konu olayda, başvuru Şirketin yüklenici sıfatıyla üzerinde konut inşa etmek istediği taşınmazlara ilişkin imar planlarının uyumsuzluk konusu edildiği bir idari dava söz konusudur. Plan tadilatını gerçekleştiren Çevre ve Şehircilik Bakanlığına karşı taşınmazların bulunduğu yer belediyesi tarafından açılan bu davada, konut projesinin hayata geçirilmesinin düşünüldüğü taşınmazların bulunduğu alanı kapsayan ve başvuru Şirketin söz konusu projeyi ifa etmesine imkân sağlayan düzenlemeler içeren nazım ve uygulama imar planlarının iptali istenmiştir. Yapılan yargılama sonucunda dava konusu imar planları iptal edilmiştir. Belirtilen iptal hükmünün konut projesinin ifası yönünden başvuru Şirket üzerinde de doğrudan etki ve sonuçlar göstereceği hususunda şüphe bulunmamaktadır. Nitekim başvuru Şirketin sonucundan doğrudan etkileneceği açık olan söz konusu davanın ilk derece yargılaması aşamasında davaya davalı idare yanında katılma talebinde bulunduğu ve bu talebinin Mahkemece kabul edildiği görülmektedir.

55. Başvuru Şirket; müdahale isteminin esas hakkında verilen kararlar birlikte kabul edilmesi nedeniyle davaya etkin katılımının sağlanmadığını, uyumsuzlukla ilgili olarak ortaya koymak istediği tüm iddia ve savunmalarını ilk derece mahkemesindeki yargılama sürecinde sunma fırsatı bulmadığını ileri sürmektedir. Bu sebeple öncelikle somut davaya davalı idare yanında müdahil olarak kabul edilmiş olan başvuru Şirketin ilk derece yargılaması sürecine etkin bir şekilde katılıp katılmadığının, şayet davaya etkin şekilde katılmamışsa bu hususta kamu makamlarının herhangi bir kusurunun bulunup bulunmadığının ortaya konulması gerekmektedir.

56. Somut olayda başvuru Şirketin 6/12/2013 tarihli yürütmenin durdurulması kararına istinaden 27/12/2013 tarihinde inşaat faaliyetinin durdurulmasıyla davadan haberdar olduğu anlaşılmaktadır. Başvuru Şirket 3/1/2014

ve 7/1/2014 tarihlerinde Mahkemeye sunduğu dilekçelerde davaya müdahil olmak istediğini belirtmiş ve bunun hukuki dayanaklarını açıklamış ancak bu dilekçelerinde uyumsuzluğa ilişkin herhangi bir iddia ve savunma ortaya koymamıştır. Başvurucu Şirketin yürütmenin durdurulması kararına karşı itiraz istemini de içerecek şekilde Bölge İdare Mahkemesine gönderilmek üzere Mahkemeye sunduğu 7/1/2014 tarihli diğer dilekçesinde ise dava konusu imar planı tadilatının hukuka uygun olduğuna, bir başka ifadeyle uyumsuzluğun esasına yönelik olarak detaylı savunmalara, açıklamalara yer verdiği ve neticede davanın reddini talep ettiği görülmektedir (bkz. § 17).

57. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden dava dosyasında yapılan incelemede başvurucu Şirketin, yürütmenin durdurulması kararına karşı davalı idare tarafından yapılan itirazın incelenmesi için dosyanın Bölge İdare Mahkemesinde bulunduğu sırada söz konusu itiraz dilekçesini sunduğu ancak bu aşamada henüz müdahil sıfatını haiz olmadığından Bölge İdare Mahkemesince itirazının dikkate alınmadığı tespit edilmiştir. Bu noktada öncelikle adil yargılanma hakkı yönünden bireysel başvurudaki inceleme yönteminin, bir hususun ihlale sebebiyet verip vermediğinin yargılamanın bütünü gözönünde bulundurularak değerlendirilmesi gerektiği yolundaki genel ilkesi hatırlanmalıdır. Bu bağlamda yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararların uyumsuzluğu nihai olarak çözüme bağlayan kararlar olmadığı, bu kararlardan sonra da yargılama sürecinin esas incelemesine yönelik olarak devam ettiği, dolayısıyla somut olayda başvurucu Şirketin davaya etkin bir şekilde katılımı için gerekli zeminin bu aşamada hâlen mevcut olduğu not edilmelidir.

58. Bu kapsamda başvurucu Şirketin yürütmenin durdurulması kararına karşı itirazlarının yanı sıra uyumsuzluğa ilişkin iddia ve savunmalarını da dile getirdiği söz konusu dilekçenin -her ne kadar Bölge İdare Mahkemesine hitaben yazılmış olsa da- Mahkemeye sunulduğu ve dava dosyasına eklendiği, ayrıca Mahkemece ek beyan dilekçesi olarak da değerlendirmeye alındığı anlaşılmaktadır. Nitekim Mahkemenin 14/2/2014 tarihli gerekçeli kararında *Müdahil İsteminin Özeti* başlığı altında başvurucu Şirketin 7/1/2014 tarihli dilekçesindeki iddia ve savunmalarına yer verildiği, karar içeriğinde de bu iddia ve savunmaları karşılayacak şekilde değerlendirmelerde bulunduğu, müdahil talebinin aksine uyumsuzluğun çözümü için keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmamasının sebebinin açıklandığı görülmektedir.

59. Yukarıda yer verilen tespitlere göre başvurucu Şirketin sonucu itibarıyla hak ve menfaatlerini etkileyen davadan haberdar olduğu, uyumsuzlukla irtibatsız kalmadığı gibi uyumsuzluğun esasına ilişkin ve sonuca etkili olduğunu düşündüğü hususlarda görüşlerini dile getirme ve iddialarını ispata yönelik deliller sunabilme fırsatını da bulduğu, dolayısıyla davaya etkin bir şekilde katıldığı anlaşılmaktadır.

60. Somut davada başvurucu Şirketin Mahkeme önünde argümanlarını ortaya koyma imkânından yoksun bırakıldığı sonucuna varılmasını gerektirecek başka bir bulgu da tespit edilmemiştir. Kaldı ki başvurucu Şirketin de bireysel başvuru formunda 7/1/2014 tarihli dilekçesinde belirttiği ve Mahkemece dikkate alındığı anlaşılan hususlar dışında hangi iddia ve savunmaları ortaya koyma imkânından yoksun bırakıldığına dair herhangi bir açıklamaya yer vermediği görülmektedir. Bu itibarla bireysel başvuruya konu yargılama süreci bütün olarak değerlendirildiğinde salt Mahkemece müdahale isteminin esas kararlarla birlikte karşılanmış olması nedeniyle müdahillik müessesesinin işlevsiz kılındığından söz edilemeyeceği sonucuna varılmıştır.

61. Başvurucu, temyiz isteminin asıl tarafın hükmü temyiz etmemesi nedeniyle incelenmeksizin reddedilmiş olmasından da şikâyet etmektedir.

62. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı aleyhine açılan davada imar planının iptaline ilişkin ilk derece mahkemesi hükmünün davalı tarafından temyiz edilmediği somut olayda, ferî müdahil olan başvurunun yaptığı temyiz istemi 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesinin yollamada bulunduğu 6100 sayılı Kanun'un 68. maddesine atıfla İDDK tarafından incelenmeksizin reddedilmiştir. 6100 sayılı Kanun'un 68. maddesinin (1) numaralı fıkrasında müdahilin yanında katıldığı tarafın yararına olan iddia veya savunma vasıtalarını ileri sürebileceği, onun işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemlerini yapabileceği hükme bağlanmıştır. İDDK, bu kurala dayanarak müdahilin tek başına hükmü temyiz etme hakkının bulunmadığına vurgu yapmıştır.

63. Yukarıda ifade edildiği gibi adil yargılanma hakkı müdahilin yanında davaya katıldığı tarafın yargılamayı sürdürmeme yolundaki iradesine rağmen yargılamaya devam edebilmesini güvence altına almamaktadır (bkz. § 53). Dolayısıyla müdahile, asıl tarafın iradesinden bağımsız olarak hükmü temyiz edebilme hakkı tanınması biçiminde bir anayasal zorunluluk bulunmamaktadır. Bu açıdan somut olayda, ilk derece mahkemesinde görülen davanın asıl tarafının (idarenin) aleyhine kurulan hükmü temyiz etmeyerek yargılamaya devam edilmesi yolunda bir iradesinin bulunmadığı gözetildiğinde ferî müdahil olan başvurunun tek başına yaptığı temyiz isteminin incelenmeksizin reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına ilişkin anayasal güvencelere müdahale teşkil eden bir yönü bulunmamaktadır.

64. Öte yandan somut başvuruda ileri sürülen söz konusu şikâyetle ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin yukarıda yer verilen değerlendirmesinin ve bu değerlendirmeden hareketle vardığı sonucun sadece bireysel başvuru yolunun niteliği gereği, ihlal iddialarına konu edilen adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerin kapsam ve içeriğine ilişkin ve bu hususla sınırlı olduğuna dikkat çekmek gerekir. Bir başka ifadeyle somut başvuruda *adil yargılanma hakkı* güvenceleri ve ilkeleri bağlamında ulaşılan bu sonucun derece mahkemelerinin bir yargılama sürecinde ferî müdahil tarafından hangi usul işlemlerinin hangi koşullarda gerçekleştirilebileceğiyle ilgili hukuk kurallarına ilişkin müdahil lehine olabilecek yorum ve takdir yetkileri üzerinde daraltıcı bir etkisinin bulunmadığı belirtilmelidir.

65. Açıklanan gerekçelerle başvurunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Celal Mümtaz AKINCI, Hasan Tahsin GÖKCAN ve Rıdvan GÜLEÇ bu görüşe katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Celal Mümtaz AKINCI, Hasan Tahsin GÖKCAN, Rıdvan GÜLEÇ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA
19/7/2018 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Başvuru Numarası : 2015/2909

Karar Tarihi : 19/7/2018

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucu, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından ilan edilen özel proje alanına uygun olarak aldığı ruhsat ile arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi kapsamında inşaatlara başlamışken, Bakanlık aleyhine Bakırköy Belediye Başkanlığı tarafından açılan iptal davasına müdahil olma isteminin ve temyiz başvurusunun kabul edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkememiz çoğunluğu başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Bu sonuca aşağıdaki nedenlerle katılamamaktayız.

Anayasanın 36. maddesi uyarınca mahkemeye erişim hakkı adil yargılanma hakkının kapsamı içerisindedir. Bu hak uyarınca bir davanın taraflarının ve davanın sonucuyla ilgili olarak bir hakkı ihlal edilenlerin (müdahil) iddialarını ortaya koyma hakkına sahip bulunmaları gerekir. Nitekim bu gereklilik dolayısıyla 6100 sayılı HMK'nın 27. maddesinde davanın tarafları ile birlikte müdahillerin de davada "açıklama ve ispat" hakkına ve dolayısıyla hukuki dinlenilme hakkına sahip bulunduğu düzenlenmiştir. Aynı şekilde HMK'nın 66. maddesinde davanın sonucuyla ilgili olarak hukuki yararı bulunan üçüncü kişinin, yararı bulunan taraf yanında fer'i müdahil olarak davaya katılabileceği belirtilmiştir.

Mahkememiz kararında da belirtildiği üzere adil yargılanma hakkı kanun yollarını güvence altına almamakla birlikte, iç hukukta bu yollar tanınmışsa adil yargılanmaya ilişkin güvencelerin kanun yollarında da tanınması gerekmektedir. Bu bağlamda HMK'nın 68. maddesinde fer'i müdahilin; *"yanında katıldığı tarafın yararına olan iddia veya savunma vasıtalarını ileri sürebilir, onun işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemlerini yapabilir"* denilmiştir. Dolayısıyla kanun yollarına başvuru da fer'i müdahilin yapabileceği usul işlemleri arasındadır. Kanun bu hakkı, yanında katıldığı tarafın açıklama ve işlemlerine aykırı olmama kaydıyla sınırlamıştır. Bu anlamda davanın, ilgili tarafın feragat, sulh veya kabulüyle sonuçlanması ya da kanun yoluna başvuru hakkından feragat ettiğine ilişkin dilekçe verilmesi durumunda, fer'i müdahilin de bu usul işlemlerine başvuru hakkı bulunmamaktadır. Fakat müdahilin yanında katıldığı tarafın temyiz dilekçesi vermemesinin temyizden feragat anlamında 'açıklama' veya 'işlem' olarak kabulüne imkan bulunmamaktadır. Bilindiği üzere temyiz etmeme, çoğu kez süreyi kaçırma nedeniyle de gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle, kanunda açıkça yasaklanmadığı halde, kanunla tanınan hakkın aşırı bir yorumla kısıtlanması mahkemeye erişim hakkına ölçüsüz bir müdahale anlamını taşımaktadır.

Diğer taraftan başvuruya konu olayda fer'i müdahale usulüne uyulmamış ve başvurana iddialarını sunma ve kanıtlama imkanı tanınmamıştır. Müdahale usulü uyarınca öncelikle müdahalenin kabulüne ilişkin bir karar verilip bunun tebliğ edilmesi gerekmektedir. Bu aşamadan sonra müdahil davanın esasıyla ilgili iddialarını dile getirme, ispat araçları sunma ve böylece davanın sonucunu etkileme imkanına sahip olabilir. Ne var ki incelenen olayda müdahale talebi esashükümle birlikte kabul edilmiş, başka deyişle başvurucuya iddialarını sunma ve kanıtlama imkanı tanınmamış, böylece mahkeme yalnızca tarafların sunduğu deliller bağlamında bir karara ulaşmıştır. Karar oluştuktan sonra temyiz dilekçesinde iddiaların ileri sürülmesi de bu eksiği telafi edememiştir. Nitekim başvuranın temyiz istemi de reddedilmiştir.

Açıklanan nedenlerle, başvuranın mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği düşüncesinde olduğumuzdan karşı oy kullanmış bulunmaktayız.

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Rıdvan GÜLEÇ